המפקיד פרק שלישי בבא מציעא מד.

גמ' אמר לעבדו. שיטלם יד וכן עשה: **מנין.** שהוא חייב: **לא שנו.** דהיכא דנטל ולא הגביה כל החבית פטור: **אלא נשברה.** דאונס הוא והרי לא קנאה שימחייב באונסין: **אכל המילה.** פשיעה היא ומזיק בידים הוא דכשביל שהיסרה המילה שכן דרך יין להחמיץ בכלי חסר: **גירי דידיה אסרו לה.** חיים שלו גרמו לה להחמיץ: **דניחא ליה דיהוי כולה חביה כשים להאי רביעית.** שהשאר אותה רביעית ולא מחמיץ ונעולה שלימות יד בדבר אחר צריכה חסרון והטוטל פקדון ומגביהו על מנת לשלוח בו יד כל זמן שלא חסרו אינו מתחייב בהגבהתו הואיל ולא נטלו ע"מ לגזול את כולו אלא לשלוח בו יד ושליחות יד בלא חסרון ליתיה אבל יין שאינו משתמר אלא בכלי מלא הוה ליה כמי שנטל והימנו עם השאר להשתמר ונעשה שואל על כל שאר החביות: **הגביה ארנקי ליטול דינר.** ולא נטל לשמואל מהו: **אכל זוזא מינטר.** לבדו ולא ניחא ליה דלהוי איך בשים להאי ולא הוי כמוטל ומנית: **שאני נטירותא דארנקי.** כיס אלא נראה ומשתמר ואין נוח להיות נאבד כדינר ימידי:

הדרן עלך המפקיד

הזהב קונה את הכסף. הלוקח דינרי זהב טבועים בדינרי כסף ונתן לו דינרי זהב משיכת הזהב קונה את הכסף לבעל הזהב ונתחייב לו זה משקיבל דינרי זהב לתת לו דינרי הכסף ואינו יכול לחזור בו. אבל הכסף אינו קונה את הזהב שאם נתן לו דינרי הכסף תחילה לא קנה ויכולין שניהם לחזור דמטבע כסף הוי מעות משום דמריבי ליתן בהולאה ודינר זהב אינו אלא כשאר מטלטלין ופירות ומעות אינן קונות עד שימשוך המטלטלין אבל משיכת המטלטלין קונה ואין אחד מהם יכול לחזור בו. וכגמ' מפרש טעמא איכא דיליף משיכה מן התורה ואיכא דמוקי לה בתקנתא דרבנן: **הנחושת.** פרוטות של נחושת: **קונה את הכסף.** דינרין של כסף או כל מטבע של כסף כולן טעם אחד להם מי שטבעו חשוב לטבוע הוי מעות ואינו קונה ומי שאין טבעו חשוב וחריף הוי כפירות ומשיכתן הוא קיום דבר: **מעות הרעות.** שנפסלו: **אסימון.** שאין עליו צורה פלדו"ן בלע"ז זוחים עגולין ומוכנים לצור עליהם את הצורה בחותם שקורין קוי"ץ: **כל המטלטלין קונין זה את זה.** כין בחורת חליפין שהחליף אלו באלו כיון שמשך האחד קנה תכירו את שלו כין בחורת דמים בכמה תתן לי את שלך בכך וכך וזה מחזר ואומר לו בכמה תתן לי שלך בכך וכך ונתרלו ומשך האחד נתקיימו הדברים. והאי כל לאתויי אפי' כיס מלא מעות בכים מלא מעות כדרים לקיש בגמרא[ו]: **יכול לחזור בו.** זה וזה: **כל שהכסף בידו בו'.** פליג אדרבנן דאמרי נתן לו מעות יכול לחזור בו אפילו לוקח ואתא ר"ש למימר מוכר שהכל בידו הוא דיכול לחזור בו אבל לוקח אין יכול לחזור בו. וכגמ'[ז] מפרש טעמא: **גמ'** דחריף

הזהב. הנחושת קונה את הכסף. האי מילטרין דאע"ג דנאתרא דמקני דפרטי מרפין טפי [ח][מכספא] הוו פירא משום דאיכא אתרא אלא מפני כדאמר בגמרא (עמוד ב) אך תימה אמאי מילטרין למיתני דמעות הרעות שנפסלו דמקרו פירי השתא נחשת דמני טובא הוי פירי כל שכן מעות שנפסלו ותו דכל המטלטלים קונין זה את זה מוקי בגמ'[ט] במעות אד פסלתו מלכות ואחד פסלתו מדינה כל שכן דמעות שנפסלו דמקרו פירי לגבי כסף לכך נראה דמעות הרעות היינו שיוצאות קצת ואסימון מילטרין לפרש"י דמפרש אסימון הוי שעשוי כתקון המטבע היוצאת בעיר ואין אסר רק צורה אשמועינן דאפילו הכי הוי פירי אע"ג דאינו אסר כ"א מעט דבדבר מועט יוציאו הרבה מהם ולרבינו תם דמפרש אסימון שיש עליו צורה ואינה יוצאה בהוצאה ל"ל שיוצאת בדוחק אך לא כל כך בדוחק כמו מעות הרעות ומטלטלין קונין מטבע אשמועינן דקונין אפילו מטבע כמו מעות הרעות ואסימון דמקרי פירי לגבי כספא ולגבי מטלטלין מקרי טבעא:

אסימון. פרש"י שאין בו צורה כלל וקשה לרבינו תם דבפרק בתרא אשה (שבת דף קה. ושם ד"ה ליעבד) אמרו יוצאין בטלא שעל גבי הלינית אי משום צורתא ליעביד ליה פולסא משמע דפולסא יש עליו צורה ובגמרא מפרש לקמן[י] מאי אסימון פולסא וי"ל לפרש"י דכל דבר שאינו כתקונו קרי אסימון אי שאין בו צורה אי שיש בו צורה שאינה חשובה ואי"ת מה בין אסימון שאין עליו צורה למעות הימנין לאיתן בבית המדרש דאמרי' בגמ' (שם) ושרין רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון מודה שאין מחללין על מעות הימנין כו' ויש לומר דאסימון הם מעות שנעשו ברוחב ובעובי ובמשקל המטבע היוצא בעיר ובדבר מועט יוציאו הרבה מהם ולכך מחללין על אסימון וי"ת מפרש דאסימון יש בה צורה ואינה יוצאה בהוצאה ואי"ת בגמרא קאמר רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד דתניא ולרת הכסף לרבות כל דבר הנלרר ביד דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר לרבות דבר שיש בו צורה משמע דרבי ישמעאל לא בעי צורה ואסימון יש בו צורה וא"כ היאך אמרו דבר אחד ויש לומר לרבות כל דבר הנלרר ביד אע"פ שאינו יוצא בהוצאה אך שיהיה בו צורה כל דהו וי"ע בעי צורה משום שאינה בהוצאה אך יוצאה לגמרי לא בעי מדאיצטריך לרבוי ולפי' רש"י אתי שפיר: נעשה

גמ' מנהני מילי[ו] דתנו רבנן [1]על כל דבר פשע בית שמאי אומרים מלמד שחייב על המחשבה כמעשה ובית הלל אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר [2]אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אמרו להן ב"ש לב"ה והלא כבר נאמר על כל דבר פשע אמרו להן ב"ה לב"ש והלא כבר נאמר אם לא שלח ידו במלאכת רעהו א"כ מה תלמוד לומר על כל דבר פשע שיכול אין לי אלא הוא [3]אמר לעבדו ולשלוחו מנין תלמוד לומר על כל דבר פשע: הטה את החבית כו': אמר רבה לא שנו אלא נשברה [4]אבל החמיצה משלם את כולה מאי טעמא גירי דידיה הוא דאהנו לה: הגביהה ונטל הימנה כו': אמר שמואל לא נטל נטל ממש אלא [5]כיון שהגביהה ליטול אע"פ שלא נטל לימא קא סבר שמואל שליחות יד אינה צריכה חסרון אמרי לא שאני הכא דניחא ליה דתיהוי הא חבית כולה בסים להא רביעית [6]בעי רב אשי הגביה ארנקי ליטול הימנה דינר מהו חמרא הוא דלא מינטר אלא אגב חמרא אבל זוזא מינטר או דלמא שאני נטירותא דארנקי מנטירותא דדינר תיקו:

הדרן עלך המפקיד

הזהב [7]קונה את הכסף הכסף אינו קונה את הזהב [8]הנחשת קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הנחשת [9]מעות הרעות קונות את היפות והיפות אינן קונות את הרעות [10]אסימון קונה את המטבע והמטבע אינו קונה את אסימון מטלטלין קונין את המטבע מטבע אינו קונה את המטלטלין [11] [א] סג)(זה הכלל) כל המטלטלים קונין זה את זה [12]כיצד משך הימנו פירות ולא נתן לו מעות אינו יכול לחזור בו [13]נתן לו מעות ולא משך הימנו פירות יכול לחזור בו [14]אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול ומדור הפלגה הוא עתיד להפרע ממי שאינו עומד בדבורו [15]רבי שמעון אומר כל שהכסף בידו ידו על העליונה: **גמ'** מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה הזהב קונה את הכסף א"ל רבי שנית לנו בילדותיך הכסף קונה את הזהב ותחזור ותשנה לנו בזקנותיך הזהב קונה את הכסף [16]בילדותיה מאי סבר ובזקנותיה מאי סבר בילדותיה סבר דהבא דחשיב הוי טבעא כספא דלא חשיב הוי פירא וקני ליה פירא לטבעא בזקנותיה סבר כספא דחריף

מסורת הש"ס

א) [קידושין מב:]. ב) [בהר"ף והרא"ש ל"ג זה הכלל וכן נכון עי' תי"ט]. ג) [ניטין ב.]. ד) [לקמן מז: עד:]. ה) [ע"ז נב:]. ו) [לקמן מז:]. ז) [לקמן מו:]. ח) [לקמן מו:]. ט) [לקמן מט:]. י) [דף מז:]. כ) [דף מז:].

תורה אור השלם

1 על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיענ אלהים ישלם שנים לרעהו: שמות כב ח

2 אם לא שלח ידו במלאכת הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו: שמות כב ז

הגהות הגר"א

[א] בפשטות (זה הכלל) תל"מ:

לעזי רש"י

פלדו"ן. מחבת, לפני שהוטבעה בה צורת מטבע. קוי"ץ [קוי"ן]. חרוט (לטביעת מטבע).

מוסף רש"י

על כל דבר פשע. כתב אם לא שלח ידו כתיב (קדושין מב:). שחייב על המחשבה. לו על הדבור, שאם אמר לו משך לשלוח יד בפקדון הרי הוא כרשותו מאותה שעה ואילך להתחייב בכל אונסין שיעלו בו, אפילו הוי שומר חנם שלא היה חייב עד עכשיו אלא בפשיעה (שם) לו: הך מתשבה הוצאת דבור בפה הוא, דאי לא מוציאו בפה מחשבתו לאלי נחייב לה (מנחות ב:). אין לי. שנתחייב באונסין בשליחות יד אלא מאן שאלא בה יד הוא עצמו (קדושין מב:).

עין משפט נר מצוה

קז א מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' יא טוש"ע חו"מ סי' רלב סעי' ה:
קח ב מיי' שם הל' יג סמג עשין עג טוש"ע חו"מ שם סעי' ג:
קט ג ד מיי' שם הלכה יג ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעי' ב:
א ה מיי' פ"ו מהל' ממכיר הל' ג סמג עשין סב טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' ד:
ב ו מיי' שם טוש"ע שם ופעי' ה:
ג ז ח מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ח:
ד ט מיי' שם פ"ה הל' ו סמג שם טוש"ע שם סעי' ו:
ה י מיי' שם פ"ג הל' ו (והל' ד) סמג שם טוש"ע חו"מ סי' קלח סעי' ה:
ו כ מיי' שם טוש"ע שם ופעי' ה:
ז ל מיי' שם פ"ו הל' ו (והל' ג) סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רד סעי' ו ופעי' ד:

רבינו חננאל

אין לי אלא הוא אמר לעבדו או לשלוחו ושלחו בו יד מניין ת"ל על כל דבר פשע אפי' בדיבור חייב וקימא לן כב"ה דב"ש במקום ב"ה אינה משנה. היטה את החבית ונטל ממנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא [רביעית] פי' כגון שהיטה את החבית ונטל ממנה רביעית והושיבה כמו שהיתה ישבת ואחר כך נשברה ודוקא היטה ולא טילטלה ולא נטלה הוא שמשלם הרביעית בלבד ודוקא נשברה אבל החמיצה משלם כולה שהוא גרם לה להחמץ שכל זמן שהיא מליאה אינה מחמצת ואם מפחית מעט ממנה ממהרת להחמץ. וזה פי' גירדיה דידיה אהנו ליה. הגביה ונטל ממנה רביעית ונשברה משלם כולה. אוקמה שמואל כיון שהגביה ליטול ממנה אע"פ שלא נטל משלם כולה דניחא ליה דתיהוי הא חבית כולה בסים לרביעית זו כי בהיות זו בתוך החבית משתמרת ואינה מפיגה טעמה ולא ריחה. אבל המגביה ארנקי ליטול ממנה דינר ולא נטל ונגנב או נאבד עלתה בתיקו:

הדרן עלך המפקיד

הזהב קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הזהב כך היה רבי שונה בזקנותו מאי טעמא איידי דכסף הוא חריף הוי טיבעא דהבא דליתיה חריף הוי פירא. וקני ליה פירא לטיבעא וכן הלכה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com